

we aannemen, dat de beschreven tandheelkundige kennis alles omvatte, wat in die dagen bekend was.

De eerste werken uitsluitend over tandheelkunde waren gebaseerd op klassieke of pas verschenen medische schrijvers uit die dagen. De „Zene Artzney“ uit 1530, geschreven door een arts in Mittweida in Sachsen, is er het eerste voorbeeld van. En nog zeldzamer Spaans boekje werd geschreven door Francisco Martinez in 1557, getiteld *Colloquio breve y copedioso*. Martinez, die had gestudeerd aan de universiteit van Valladolid, was kapelaan aan het hof van Philips II en het boekje werd geschreven voor de opvoeding van diens zoon Don Carlos.

De anatomie is door de mensheid vaak heel verschillend beoordeeld. De oudste vorm is de populaire anatomie, gekenmerkt door observatie. Een volgende vorm, de praktische anatomie, ontstaat door noodzaak, ervaring, of levensgewoonten: het behandelen van wonden, het slachten of uitvoeren van religieuze riten. Denton geeft hiervan voorbeelden en noemt als laatste vorm de wetenschappelijke anatomie. De papyrus Ebers uit Egypte is één van de oudste geschriften, waaruit een wetenschappelijke benadering van de anatomie blijkt. Galenus' anatomie was in de klassieke wereld het belangrijkste geschrift hierover. De anatomie van Galenus is tot in de middeleeuwen gebruikt als leidraad bij de sectie zonder het gevondene te toetsen aan het neergeschrevene.

Eerst in de Renaissance wordt in het grote anatomische werk van Andreas Vesalius (1543) met deze bestaande opvattingen gebroken en wordt het onderzochte kritisch vergeleken met de eerder neergeschreven anatomische kennis. De klassieke strijd tussen de anatoom Galenus, de medicus, en Aristoteles, de filosoof, neemt daarna een einde. Hoewel Vesalius de anatomie uitvoerig beschreven heeft, besteedde hij aan het gebit weinig aandacht. Een andere anatoom uit deze periode, Bartholomeus Eustachius, was afgunstig op Vesalius' anatomische successen en onderkende zijn summier beschrijving van het gebit. Daaraan danken we een uitgebreid boek in 13 hoofdstukken, *Libellus de dentibus* (1563). Eustachius besteedde veel aandacht aan de anatomie van de pulpa, die door zijn voorgangers verwaarloosd was.

Al deze geleerden schreven in het Latijn, waardoor deze kennis ontoegankelijk was voor de eenvoudige tandmeester uit die dagen. Urbain Hémarid was de eerste, die een werk over de tandanatomie in het Frans schreef: *Recherche De La Vraye Anatomie Des Dents* (1582). Hoewel Hémarid geen originaliteit pretendeerde was zijn boek de *trait d'union* tussen de klassieken en de latere Franse schrijvers. Pierre Fauchard heeft er een dankbaar gebruik van gemaakt.

De Maar - 's-Gravenhage

VERENIGINGSVERSLAGEN EN MEDEDELINGEN

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR SOCIALE TANDHEELKUNDE

Verslag Algemene Ledenvergadering op 29 mei 1970 te Utrecht

Onder voorzitterschap van Prof. Dr. H. M. J. Scheffer heeft de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde op 29 mei 1970 te Utrecht haar jaarlijkse Algemene Ledenvergadering gehouden.

Uit het verloop van de vergadering bleek, dat zich in de sociale tandheelkunde in toenemende mate inzichten doen gelden, welke in de toekomst het beeld van de tandheelkundige verzorging zullen bepalen.

Reeds in zijn openingswoord duidde de voorzitter op deze inzichten door te stellen, dat de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde pas staat aan het begin van haar ontwikkeling, omdat de evaluatie en concretisering van de ontwikkelde inzichten zich eveneens op velerlei terrein in een beginstadium bevinden.

Op dit moment kan men niet anders doen dan constateren, dat meer aandacht zal moeten worden besteed aan de evaluatie van de verschillende vormen van tandheelkundige verzorging, aan de relatie tussen preventieve en curatieve verzorging en aan

plaats en functie der tandheelkundige verzorging in de gezondheidszorg.

Naast haar bemoeienissen met een deelgebied der sociaal-tandheelkundige verzorging, de schooltandverzorging, rekent de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde het tot haar taak een verantwoorde bijdrage te leveren in de realisering van de sociaal-tandheelkundige inzichten, welke moeten leiden tot een maatschappelijk en tandheelkundig verantwoorde opbouw, uitvoering en begeleiding van dit deel der gezondheidszorg.

Jaarverslag 1969

In het jaarverslag van de Directeur-tandarts, collega T. G. J. Kuipéres, wordt een aantal van deze inzichten nader aangeduid.

Om te komen tot een maatschappelijk en tandheelkundig verantwoorde opbouw der tandheelkundige verzorging, zal men inzicht moeten hebben in de situatie, waarin te verzorgen bevolkingsgroepen zich bevinden.

Daartoe moeten gegevens worden verzameld, welke niet alleen van tandheelkundige, doch tevens van gedragswetenschappelijke, organisatorische en financieel-economische aard zullen moeten zijn.

Eerst dan wordt het mogelijk om verantwoord sociaal-tandheelkundige uitgangspunten te formuleren ten behoeve van de concretisering van vormen van tandheelkundige verzorging; tevens wordt het dan mogelijk om ter toetsing van uitgangspunten en uitvoeringsvormen evaluatiemechanismen in te bouwen.

Gezien de aard van de te verzamelen gegevens zullen struc-

turing en begeleiding van de tandheelkundige verzorging een multidisciplinaire aanpak noodzakelijk maken.

Als een eerste aanzet tot een dergelijke aanpak wordt in het jaarverslag van de Directeur melding gemaakt van een cariës-epidemiologisch onderzoek bij twaalf-jarige kinderen in een zevental diensten voor schooltandverzorging; dit onderzoek wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de hoofdafdeling Epidemiologie en Analyse van de Hoofdinspectie Volksgezondheid.

De resultaten van dit onderzoek zullen – mede – moeten dienen als uitgangspunten voor verdere sociaal-tandheelkundige research. Daarnaast verkent de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde de mogelijkheden om te komen tot sociaal-tandheelkundige research ten behoeve van vormen van tandheelkundige verzorging van gehandicapten, oudere leeftijdscategorieën en studenten.

Aangezien over deze en andere bevolkingsgroepen weinig gegevens voorhanden zijn, zal een en ander wellicht moeten resulteren in goed voorbereide experimenten.

Om de sociaal-tandheelkundige research zelve op een verantwoorde wijze te kunnen uitvoeren, moet men kunnen beschikken over deskundigen.

In het jaar 1970 zal de Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde daarom een „cursus sociale tandheelkunde” organiseren, welke tevens tot doel heeft aandacht te besteden aan de ontwikkeling van permanent sociaal-tandheelkundige research en aan de evaluatie van de ontwikkelde inzichten, met name op het gebied van de preventieve verzorging.

De Nederlandse Vereniging voor Sociale Tandheelkunde is er van overtuigd, door deze werkwijze een bijdrage te kunnen leveren in de evaluatie en concretisering van de vele plannen, welke op dit moment in de „tandheelkunde” aan de orde zijn.

V A R I A

DRAAGBAAR TANDARTSINSTRUMENTARIUM

Tijdens de „Semaine Odontologique Internationale” van 26 mei tot en met 1 juni 1970 te Parijs gehouden, is op een tentoonstelling in het Parc des Expositions een tot nu toe onbekend, vrijwel compleet, draagbaar tandartsinstrumentarium gedemonstreerd.

Tot de ontwikkeling van deze apparatuur hebben technieken, die zijn voortgekomen uit het ruimtevaart-programma, in de Verenigde Staten bijgedragen.

Het gehele instrumentarium, inclusief de apparatuur, is verpakt in een tweetal handkoffers, die elk ongeveer 11,5 kilogram wegen. Deze koffers bevatten o.a. een boormachine met regelbare snelheid, met of zonder voetbediening, een pulpatester, een mechanische menger voor silicaatcement en amalgaam, een elektrisch verwarmd wasmes, een overeenkomstig instrument voor guttapercha, een operatie- en mondlamp en een cauter. Voorts een speekselzuiger en een drie-functie spuit.

Batterijen vormen de krachtbron, hoewel aansluiting op het

lichtnet eveneens mogelijk is. De batterijen bezitten energie voor een normale werkdag en kunnen via het lichtnet weer worden opgeladen. De beveiliging lijkt betrouwbaar.

De toepassingsmogelijkheden liggen voor de hand, omdat bijna alle behandelingen en technieken buiten de spreekkamer zijn uit te voeren: bedlegerigen aan huis, scholen, ziekenhuizen en sanatoria, fabrieken, gevangenissen, ontwikkelingslanden, leger en vloot op oefening, rampgebieden, hospitaalschepen etc.

Naar verluidt hebben legerautoriteiten voor dit systeem reeds belangstelling getoond.

D.

B I N N E N L A N D

JAARVERSLAG TNO 1969

Deel 5: Gezondheidsorganisatie

In de algemene inleiding van het jaarverslag 1969 van de Gezondheidsorganisatie TNO, wordt aandacht besteed aan de instelling van de Commissie voor Keuring van Tandheelkundige Materialen TNO, onder voorzitterschap van Prof. J. van Amerongen.

Door de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde was begin 1968 aan de Centrale Organisatie TNO het verzoek gericht de mogelijkheid na te gaan de keuring van tandheelkundige materialen bij TNO onder te brengen.

Dit verzoek heeft geresulteerd in een samenwerkingsovereenkomst tussen de Gezondheidsorganisatie TNO en de Maatschappij, met als gevolg de instelling van bovengenoemde commissie, die op haar beurt een Werkgroep Keuring van Tandheelkundige Materialen TNO in het leven heeft geroepen, welk uitvoerend orgaan met de keuringswerkzaamheden is belast. Per 15 september 1969 is Ir. H. P. L. Schoenmakers, tevens hoofd van de afdeling Materiaalkunde van het Tandheelkundig Instituut van de rijksuniversiteit te Utrecht, als hoofd van deze werkgroep benoemd.

In het verslag van de Werkgroep Tand- en Mondziekten TNO (hoofd: Dr. B. Houwink) staat te lezen dat in 1969 het klinisch onderzoek Tiel-Culemborg – dat in 1952 aanving – over het effect van fluoride-toevoeging aan het drinkwater, werd afgesloten. In de toekomst zullen nog wel individueel bepaalde groepen personen worden onderzocht.

Het nieuwe onderzoek van de groep is erop gericht de cariës bij kleuters verder te voorkomen. Begonnen werd met een voorlichting voor aanstaande en jonge moeders over een minder suiker bevattende of zelfs suikervrije voeding. In samenwerking met de afdeling Preventieve Tandheelkunde van de rijksuniversiteit te Utrecht werd een basisonderzoek gedaan naar de mondflora van moeders en hun babies.

Het laboratoriumonderzoek van glazuurcariës heeft zich beperkt tot verbetering van de technieken en fundamenteel onderzoek van de ruimten in gezond glazuur. Met de verworven kennis van deze materie kon een begin worden gemaakt met de studie van door cariës ontstane submicroscopische ruimten.

Het jaarverslag vermeldt thans de samenstelling van de uit